

Homenatge als antics presidents de l'ACCA

Intervencions i parlaments que van tenir lloc durant el dinar d'homenatge.

PRESENTACIÓ

A càrrec de Montserrat Rivero

Estic emocionada de poder retre aquest homenatge a tots els que han estat, fins avui, presidents de la nostra estimada associació.

Agraeixo a **Mercè Centrich, Josep Obiols, Ramon Clotet i Abel Mariné** la seva presència i vull dir-los que em sento molt orgullosa de seguir les seves passes com a presidenta de l'Associació Catalana de Ciències de l'Alimentació (ACCA).

El 40è aniversari que avui celebrem ha estat possible per la vostra dedicació i la de les persones que varen formar part de les vostres juntes. Els devem un important reconeixement que avui materialitzem en aquest dinar, atorgant un present recordatori del nostre arquitecte més reconegut: Gaudí.

Hem demanat a un dels membres de cada una de les vostres juntes que fes una breu presentació de cada un de vosaltres i, per tant, també agraeixo a **Pilar Cervera**, a

Claudi Mans, a **Josep Mestres** i a **M. Carmen Vidal** la col·laboració en aquest acte.

Vull felicitar els fundadors de l'ACCA, que el 1979 van posar els fonaments perquè fos una realitat, i molt especialment els que esteu avui aquí: **M. del Carmen de la Torre, Josep M. Ventura i Pilar Cervera**, que, amb altres científics, van ser els impulsors d'aquesta associació.

Certament, en anteriors números de la revista TECA hem publicat els homenatges fets a **M. del Carmen de la Torre i Abel Mariné**. Però avui els hem reunit a tots en aquest dinar d'homenatge per compartir el reconeixement de tots els socis pel seu lideratge i la seva dedicació.

Soc membre de l'ACCA des de 1996. Vaig formar part de la Junta Directiva amb el president **Josep Obiols** del 2008 al 2011 i, actualment, com sabeu, en soc la presidenta, des de 2017, per insistència de l'anterior president, l'**Abel Mariné**, que em va fer aquesta confiança. Per tant, conec l'Associació des de fa temps i és un orgull que hagi arribat fins avui tan activa i em permeti dedicar-li els meus esforços per ajudar-la a créixer.

PARLEM DE... M. DEL CARMEN DE LA TORRE

Intervenció a càrrec de Montserrat Rivero

Ara faré una breu presentació de la doctora **M. del Carmen de la Torre**, de qui teniu una extensa entrevista en el número anterior de TECA.

Només en recordaré algunes dades: M. del Carmen de la Torre es va llicenciar en farmàcia a la Universitat de Barcelona el 1955, i el 1962 va ser tècnica bromatòloga per la Universitat Complutense de Madrid. Es va doctorar amb premi extraordinari el 1965 i va ser, primer, professora adjunta; després, agregada, i, finalment, catedràtica el 1975. Fou vicedegana de la Facultat de Farmàcia, fundadora de la Sociedad Española de Toxicología, vocal de la Comissió Assessorada de Tècnics i Científics de la Generalitat de Catalunya, *chevalier* del Mèrit Agrícola del Ministeri d'Agricultura de França i representant espanyola del grup Nutrició i Salut de l'Oficina Internacional de la Vinya i el Vi de París entre 1989-1994. És també acadèmica corresponent de l'Acadèmia Suïssa del Vi des del 1997 i acadèmica numerària de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya des de 1984.

La doctora de la Torre ha estat, com veieu, pionera en els àmbits científics amb una projecció internacional rellevant. Recentment ha rebut un altre merescut homenatge des del Centre Català de Nutrició de l'Institut d'Estudis Catalans (CCNIEC) per la seva trajectòria professional.

Estic segura que altres actes semblants al d'avui s'aniran fent al llarg dels propers anys en reconeixement de la seva vida dedicada a les ciències dels aliments i tornarem a acompanyar-la.

Gràcies, Carmen, per tot el que ens has donat.

PARLEM DE... RAMON CLOTET

Intervenció a càrrec de Josep Mestres

Vull agrair a l'actual Junta Directiva de l'ACCA i, especial, a la seva presidenta, na Montserrat Rivero, el fet d'haver organitzat aquest dinar d'homenatge als cinc presidents que ha tingut la nostra associació al llarg d'aquests quaranta anys. També li vull agrair l'oportunitat que m'ha donat de compartir aquest dinar amb els presidents i de parlar d'un d'ells, en Ramon Clotet.

El doctor Ramon Clotet és un home intel·ligent —no n'abunden—, un gran científic, un pensador —d'aquests n'hi ha ben pocs—, un emprenedor, un bon director d'equips i millor persona. En el meu cas, a més i especialment, un molt bon amic.

Algunes dades acadèmiques: Ramon Clotet és llicenciat en ciències químiques i premi extraordinari de la seva promoció —només n'hi ha un per promoció—, l'any 1956; és doctor en química industrial, tècnic bromatòleg i enginyer tècnic agrícola. Aquests darrers estudis els va cursar quan ja era doctor en química industrial i vaig tenir l'honor de ser el seu tutor del treball final de carrera.

Algunes dades professionals: durant tota la vida professional, en Ramon Clotet va compaginar les altes responsabilitats en l'empresa privada amb l'encara més alta responsabilitat de l'activitat docent i pública. La seva activitat professional, lligada a l'empresa privada, va estar sempre associada al grup Gallina Blanca i, els darrers onze anys, va ocupar la direcció de la Divisió de Ciència i Tecnologia del grup a tot el món. L'activitat docent va ser més diversa: l'any 1970 era professor d'enginyeria bioquímica a la Universitat de Barcelona (UB); el 1984, catedràtic de química i bioquímica dels aliments a l'Escola Superior d'Agricultura de Barcelona (Universitat Politècnica de Catalunya), on vàrem coincidir com a professors —bé, ell catedràtic i jo només professor—, i el 1995 va ser el fundador i director del Màster en Administració i Direcció d'Empreses Agroalimentàries, el primer ensenyament a Espanya d'aquestes característiques, patrocinat per la Fundació Bosch Gimpera, la UB i una sèrie d'empreses del sector que hi donaven suport.

Algunes dades associatives: va ser fundador i president de l'Associació Interprofessional de Tècnics de l'Alimentació (AITA), que més endavant es va fusionar amb l'ACCA i hi va integrar tots els seus socis; president de l'ACCA, que va acostar l'Associació a l'òrbita de l'Institut d'Estudis Catalans; president de la comissió tècnica de l'Association Internationale de l'Industrie des Bouillons et Potages; vicepresident del patronat del Centre Superior de Nutrició i Dietètica (UB), i secretari general i coordinador del comitè científic de la Fundación para el Desarrollo de la Dieta Mediterránea. És membre emèrit de l'Institute of Food Technologists de Chicago; l'impulsor i coordinador del primer llibre —i possiblement únic— de tecnologia alimentària en català; membre de l'Acadèmia de Principals Alimentaris (APA), i podem seguir una estona més...

L'ACCA, com podeu constatar, al llarg dels seus quaranta anys, ha sabut triar entre el bo i millor de la seva

gent i els sis presidents que avui tenim al voltant d'aquesta taula ho acrediten.

Permeteu-me algunes reflexions aprofitant la figura d'en Ramon Clotet.

En Ramon va néixer el 1934. No és difícil pensar que la seva infantesa va transcórrer durant la Guerra Civil i la postguerra —dues èpoques prou difícils; cal recordar que, en algunes zones, a la postguerra se l'anomena *el temps de la gana*. En Ramon, com altres infants privilegiats, va passar bona part d'aquest període a casa d'uns parents, a Olost de Lluçanès, lloc on ara resideix. La seva primera feina, quan era just un noi, ja va ser en la indústria alimentària, en un escorxador-carnisseria amb obrador a Olost, on, a ulls del coneixement higiènic actual, segur que no se'n salvarien ni els ganivets.

Ja he explicat que una part de tota la seva vida professional la va dedicar al grup Gallina Blanca. Allí, quan hi va començar, la doctrina que imperava, per raons de geopolítica del moment, era l'autarquia. El secret de l'èxit passava per no dependre dels proveïdors i, per tant, havien de ser capaços de produir: glutamat, extractes de carn, extractes de llevat, vegetals deshidratats i carn deshidratada. I perquè recordeu que els temps canvien, val a dir que un dels projectes, en els quals va participar en Ramon, consistia en l'aprofitament de la carn de balena que, a l'època, es pescava a la zona de Galícia. Sí, eren altres temps, uns temps en què els personatges dels contes per a nens, com els d'en Tintín, feien safaris a l'Àfrica per a matar lleons i elefants.

Com podeu veure, el món evoluciona i molt. Moltes vegades m'aplico a mi mateix el tros de la cançó d'en Serrat quan, parlant de la senyora Francis, diu: «amb aquests

coneixements, què es podia esperar de nosaltres?». Però no us preocupeu, l'entorn ens condiciona (Ortega i el seu company Gasset), però ens en podem salvar. En Ramon n'és un bon exemple. Encara avui sap mirar el seu entorn, fer-se bones preguntes i ser profundament crític amb el que hi veu.

La pressió autàrquica va inspirar la seva tesi doctoral. Uns japonesos havien desenvolupat un sistema per produir glutamat a partir del metabolisme microbià. Ell ho va intentar i, en lloc d'obtenir àcid glutàmic, va obtenir alanina. No va aconseguir el que volia però hi va aprendre molt: les coses no surten mai com has planificat —algunes vegades, poques, fins i tot surten millor. L'estadística és així —i cal saber-ho superar. També va desenvolupar i perfeccionar un fermentador continu, va fer una pila d'errors i se'n va sortir de tots, va conèixer —per les seves obres— Michaelis i la seva col·lega Menten —aquestes sí que, realment, eren dos.

Podria explicar moltes més històries, però no us vull prendre més temps. La meua gratitud a la doctora M. del Carmen de la Torre i a en Ramon Clotet, que van fundar dues associacions que, en convergir, van fer l'ACCA actual. Gràcies a tots els presidents que l'han seguit impulsant. Sempre penso que no donem prou —moltes vegades gens— les gràcies a les persones que, amb el seu esforç desinteressat, creen i empenyen endavant les institucions socials del nostre país.

Gràcies, Ramon! Gràcies a la resta de presidents!!!

PARLEM DE... JOSEP OBIOLS

Intervenció a càrrec de Claudi Mans

El doctor Josep Obiols i Salvat (Barcelona, 1933) estudià a l'Institut Químic de Sarrià (IQS), on obtingué el grau de doctor enginyer químic el 1978. A l'IQS ha desenvolupat la seva carrera docent, investigadora i de transferència de tecnologia. Hi ha estat professor adjunt (1965-1978), secretari dels serveis tècnics (1965-1986), director del Departament de Química Analítica, professor agregat, numerari i catedràtic (1978-1998). Des de 1998 n'és professor emèrit.

Seguint una pràctica força generalitzada, obtingué el títol de llicenciat en ciències químiques per la Universitat de Barcelona el 1989. Va ser en ocasió de la convalidació dels seus estudis a l'IQS que vaig conèixer el doctor Obiols, atès que aquestes convalidacions havien de ser

sotmeses a la Junta de Facultat, de la qual jo formava part. Val a dir que aquest procediment no era ben vist per part del professorat de la Facultat de Química, que es mostrava molt intransigent en aquest aspecte, si bé al final acabava cedint.

El doctor Obiols ha treballat en diferents camps de recerca, sempre relacionats amb els aspectes analítics de la química: anàlisi de metalls, anàlisi d'aliments, contaminació ambiental i garanties de qualitat en els laboratoris d'anàlisi. Per la seva activitat en el camp dels aliments, ha estat membre del Comitè d'Experts en Productes Alimentosos i Alimentaris de la Conselleria de Sanitat de la Generalitat de Catalunya i ha estat president de l'Associació Catalana de Ciències de l'Alimentació de 1989 a 1991.

Fou un dels fundadors de l'Acadèmia de Principals Alimentaris, en la qual ocupà el càrrec de secretari perpetu (ell mateix ho explica en el discurs que segueix). I, de caire particular, és un assistent assidu a les trobades d'Obiols, reunions anuals dels que tenen aquest cognom.

INTERVENCIÓ DEL DOCTOR JOSEP OBIOLS

Pensant en aquest acte, les neurones de la meua memòria han entrat en un cert desordre entre les sigles ACCA, APA i UCTAE. Disculpeu, doncs, especialment els més joves, perquè utilitzaré, en lloc de noms i cognoms, els noms que els membres de l'Acadèmia de Principals Alimentaris (APA) tenen en aquesta associació.¹

La Unión de Ciencia y Tecnología de los Alimentos de España (UCTAE) fou un intent centralitzador dels anys vuitanta del segle passat, que pretenia acollir les associacions de científics i tecnòlegs alimentaris (ACTA) de províncies com València, La Rioja, etc. A Catalunya ja existia l'Associació Catalana de Ciències de l'Alimentació (ACCA) des de 1979 i ens vam lliurar de les intencions centralitzadores, situació que s'ha anat repetint en moltes altres àrees del coneixement fins als nostres dies (avui tenim la Federación Española de Sociedades de Nutrición, Alimentación y Dietética, FESNAD).

L'ACCA fou una iniciativa de l'Hesperidina, des de la càtedra de bromatologia, amb el suport de quaranta persones del món universitari, industrial, comercial i de la

salut. La idea prosperà, tot i la lògica diversitat d'interessos professionals dels fundadors, que evidència l'amplitud de les ciències dels aliments. La iniciativa continua i avui ja celebrem els quaranta anys.

Històricament, durant els primers anys, l'ACCA fou tutelada a la càtedra per l'Hesperidina, i després per l'Alcohol Pelargonílic. L'any 1989 es traslladà la seu als locals de la patronal Petita i Mitjana Empresa de Catalunya (PIMEC), i gràcies a l'ajut de l'Àcid Algínic i en Triptòfan, allí es reordenà l'Associació: es recuperaren les llistes, es cobraren les quotes i s'actualitzaren els estatuts, amb la col·laboració de Caseïna Kappa, l'Àcid Làctic, Teobromina i en Sodi. A finals de 1992 es produí un nou canvi de domicili, ara a l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), amb l'ajut de l'Àcid Glutàmic i d'en Sodi. Aquí l'IEC fou on l'ACCA va trobar el lloc adient per desenvolupar l'activitat que assenyalen els seus estatuts.

Els pseudònims que utilitzo corresponen als membres de l'APA, acadèmia que fou constituïda l'any 1988, per un *numerus clausus* de catorze persones, amb la presidència d'en Triptòfan i la coordinació d'en Sodi. Èrem companys de l'ACCA interessats a practicar el «pensament lateral» per mantenir bones relacions personals i exercir l'enginy a l'entorn de temes relacionats amb els aliments. Les nombroses aportacions dels acadèmics i catedròlegs a l'APA —fins que Triptòfan ens va deixar— es troben actualment penjades al núvol gràcies a en Glucosa.

Un exemple de pensament lateral a desenvolupar a l'APA podria haver estat l'estudi dels aliments com a nucli de relació entre salut, agricultura i ramaderia, economia, comerç, política, cultura, religió, ecologia...

Sodi, 10/12/2019.

PARLEM DE... MERCÈ CENTRICH

Intervenció a càrrec de Pilar Cervera

L'estiu de 1979, com en altres anys, i com a complement de la meua feina de nutricionista de Salut Pública a l'Ajuntament de Barcelona, orientant l'alimentació saludable de les llars d'infants i escoles municipals, col·labo-

(1) Els pseudònims de l'APA citats al text corresponen als membres de l'ACCA següents (per ordre de citació): Hesperidina, M. del Carmen de la Torre; Alcohol Pelargonílic, Abel Marín; Àcid Algínic, Agustí Contijoch; Triptòfan, Robert Xalabarder, president perpetu de l'APA; Caseïna Kappa, Josep Mestres; Àcid Làctic, Albert Garcia Gallardet; Teobromina, Jordi Carbonell; Sodi, Josep Obiols, secretari perpetu; Àcid Glutàmic, Ramon Clotet, i Glucosa, Claudi Mans.

Les transcripcions dels textos llegits a moltes de les reunions de l'APA poden trobar-se a <https://apaprincipals.wordpress.com>.

rava amb la formació de mestres durant el curs escolar i també en les escoles d'estiu que organitzava l'Associació de Mestres Rosa Sensat en aquelles dates a la Universitat Autònoma de Barcelona.

Als cursos d'estiu hi assistien majoritàriament mestres, però també altres estudiants i professionals de ciències de la salut (infermers, metges, biòlegs, farmacèutics...). Aquell estiu, una estudiant de farmàcia em va dir que tenia una professora que, com jo, explicava els temes d'alimentació i de nutrició amb molt d'entusiasme i que ens havíem de conèixer. Va ser gràcies a aquesta alumna que vaig visitar la doctora M. del Carmen de la Torre i va ser precisament el dia que es constituïa l'ACCA. Em va explicar els objectius que es marcava aquesta associació i el desig de compartir els seus interessos amb tots els professionals que treballassin en els àmbits de l'alimentació, la nutrició i la dietètica a Catalunya. Com és evident, em va complaure la iniciativa i vaig ser membre de l'ACCA des del seu inici. Vaig participar en una taula rodona sobre formació en la primera Jornada, que es va celebrar l'any següent amb el lema: «Present i futur de l'alimentació a Catalunya», i vaig tenir el plaer de compartir-la amb el doctor Josep Obiols i el doctor Abel Mariné.

Amb els anys, em van proposar de formar part de la Junta que presidia la doctora Mercè Centrich, a qui ja coneixia de l'Ajuntament de Barcelona, proposta que em va honorar i que vaig acceptar amb molt de gust. Mercè Centrich és doctora en química per la Universitat de Barcelona (UB). Va ser ajudant de classes pràctiques de química general i química física i professora adjunta del De-

partament de Química Física de la Facultat de Química de la UB. També va obtenir el títol de tècnica bromatòloga per la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Madrid. Des de 1956 va ser funcionària del Laboratori Municipal de l'Ajuntament de Barcelona, on s'encarregà de l'anàlisi d'aliments i on va accedir a cap de servei i a directora l'any 1985, fins a la seva jubilació.

Aquesta Junta de l'ACCA (1993-1997), presidida per la doctora Centrich, va ser compartida pel vicepresident Andreu Sánchez-Soriano; el tresorer, Manel Subirà; la secretària, M. Antònia Pladellorens; els vocals, Jordi Carbonell, Francesc Centrich, Montserrat Pérez, Mercè Raventós, Isidre Vaqué, Ricardo Zarzuelo i jo mateixa, i va comptar com a delegat de l'IEC amb Josep Castells.

Va ser una experiència molt gratificant, tant per la bona presidència com per la varietat de temes que ens ocuparen i també pels professionals que formàvem la Junta. En destaco el component humà que envoltava les reunions que molts cops acabaven amb sopars molt agradables, de molt bon record.

Personalment, destaco aquesta època de la meua vida professional, ja que vaig deixar l'Ajuntament de Barcelona per dedicar-me a la docència, vaig exercir de professora titular d'escola universitària, vaig impartir classes de nutrició i dietètica a l'Escola Universitària d'Infermeria de la UB i, en aquells anys, vaig treballar en les propostes de nous ensenyaments en el marc de la Llei de reforma universitària (LRU), concretament, en una diplomatura en nutrició i dietètica. Com que anaven passant els

anys i no s'acabava d'oficialitzar, el rector de la UB, el doctor Josep M. Bricall, va facilitar, via la Fundació Bosch i Gimpera, la creació, l'any 1993, d'un centre adscrit, el Centre d'Ensenyament Superior de Nutrició i Dietètica (CESNID), per iniciar l'ensenyament en qualitat de títol propi.

En aquest marc, vull destacar la bona disposició de molts departaments de la UB i d'altres institucions per poder establir convenis de docència i de pràctiques. Un clar exemple és el conveni que vàrem signar amb el Laboratori Municipal dirigit per la doctora Centrich, com ja he esmentat abans, a qui aprofito per agrair la sempre bona relació d'amistat.

La doctora Centrich va continuar de presidenta de l'ACCA diversos anys més, amb altres juntes que van seguir moltes de les tasques iniciades en aquella època i també amb iniciatives pròpies. La nostra Junta va propiciar l'aparició de la revista TECA: TECNOLOGIA I CIÈNCIA DELS ALIMENTS, que ha estat la primera publicació periòdica en català dedicada al món de l'alimentació i que encara es publica.

La tardor de 2019 s'han celebrat els quaranta anys de l'ACCA —la revista li ha dedicat un número especial— i en aquest marc, la presidenta actual, la doctora Montserrat Rivero, va tenir l'encert de convocar un dinar el passat mes de desembre, al qual varen assistir tots els presidents que ha tingut l'Associació. Per a mi va ser un goig fer la glossa de la tasca de la doctora Centrich, igual que d'altres persones ho van fer dels diferents presidents i que es recull en aquest escrit.

Felicitacions pels quaranta anys de l'ACCA i que siguin molts més.

PARLEM DE... ABEL MARINÉ

Presenta el currículum M. Carmen Vidal

Agraïm la dedicació i bona feina d'Abel Mariné, de qui presentem el *curriculum vitae*.

Va néixer a Barcelona, el 26 de maig de 1943.

Catedràtic de nutrició i bromatologia i professor emèrit jubilat de la Facultat de Farmàcia i Ciències de l'Alimentació de la Universitat de Barcelona, Campus de l'Alimentació.

Professor de la Universitat de Barcelona (1969-1973, 1982-2020) i de la Universitat de Salamanca (1973-1982).

Director general d'Universitats del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya (1986-1990). Vicepresident de la Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica de la Generalitat de Catalunya (CIRIT) (1991-1993).

Gestor del Programa Nacional de Tecnología de Alimentos de la Comisión Interministerial de Ciencia y Tecnología (CICYT) (1994-1998).

President de l'Associació Catalana de Ciències de l'Alimentació (ACCA) (1984-1989 i 2012-2017).

Autor o coautor d'uns dos-cents cinquanta treballs d'investigació sobre ciències dels aliments i nutrició, i ha col·laborat en llibres com: *Manual de interacciones alimentos-medicamentos*, *Saber popular i alimentació*, *Tratado de nutrición*, *¿Sabemos lo que comemos?*, *Alimentos: ¿qué hay detrás de las etiquetas?*, *Guía de alimentación de personas mayores*, *Alimentación y derecho*, *Alimentación y bebidas*, *El sistema alimentario*.

Últim article científic publicat:

Ugo D'AMBROSIO, Marta VILA, Ferran ADRIÀ, Laura BAYÉS-GARCÍA, Sergio CALSAMIGLIA, Pere CASTELLS, Oriol CASTRO, Teresa GARNATGE, Joaquim GOSÁLBEZ, Joan JOFRE, Abel MARINÉ, Lourdes REIG, Màrius RUBIALTA, Eduard XATRUCH i Joan VALLÈS (2017), «Classification of unelaborated culinary products: Scientific and culinary approaches meet face to face», *Food, Culture & Society*, vol. 20, núm. 3, p. 525-553.

Membre de l'Institut d'Estudis Catalans.

Medalla Narcís Monturiol de la Generalitat de Catalunya al mèrit científic i tecnològic 2002.

Premi gastronòmic Llorenç Torrado 2012, en la categoria de divulgadors.

Premi Ramon Turró 2012 del Centre Català de la Nutrició de l'Institut d'Estudis Catalans, a una trajectòria d'excel·lència en el camp de la nutrició.

Distinció de la Universitat de Barcelona a les millors activitats de divulgació científica i humanística 2015.

Ha col·laborat i col·labora amb diversos mitjans de comunicació: TV3, 8TV, RAC1, Catalunya Ràdio, Radio Ciutat de Badalona, *El PuntAvui*, *La Vanguardia* i *El Periódico*.